

Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) na 75 jaar weer gevonden op de Veluwe

J.H. Bouwman

Inleiding

In 2005 verscheen het soortbeschermingsplan van de Hoogveenglanslibel in Nederland (Ketelaar et al. 2005). In het plan werd de doelstelling opgenomen om het aantal populaties uit te breiden naar tien. Sindsdien zijn inderdaad veel nieuwe populaties van deze heimelijke soort ontdekt (onder andere Ruiter 2005, Bouwman 2010). Tot nu betrof het steeds vondsten van populaties in de grensstreek met België en Duitsland. Op 4 september 2012 werd de soort herontdekt op de Veluwe, Gelderland. Op verzoek van de beheerder wordt de exacte locatie niet vermeld. De enige waarneming van de Veluwe tot 2012 dateert uit 1937. Toen werd op de Deelensche Wasch op de Hoge Veluwe een mannetje gevangen (NVL 2002).

Nieuwe populatie?

Op 4 september 2012 werden tijdens veldwerk in het kader van SNL-monitoring (Subsidie

Regeling Natuur en Landschap) in opdracht van de provincie Gelderland twee territoriale mannetjes Hoogveenglanslibel gezien en gefotografeerd op de noordelijke Veluwe. De vindplaats betreft een hoogveentje dat in beheer is bij de gemeente Nunspeet. Het herbergt een groot aantal bijzondere soorten waaronder Gentiaanblauwtje (*Phengaris alcon*) en Veenbloembies (*Scheuchzeria palustris*). Na de vondst van de twee territoriale mannetjes werd gezocht naar larvenhuidjes maar deze werden niet gevonden. Waarschijnlijk had dit te maken met het late moment in het jaar. Vanwege de geschikte biotoop en de aanwezigheid van twee dieren lijkt de aanwezigheid van een populatie wel waarschijnlijk. Vermoedelijk zijn de aantallen wel laag want tijdens eerdere bezoeken in 2012 (tijdens matig weer) en in eerdere jaren werd de soort niet waargenomen (Wymenga et al. 2000, Groeneweg et al. 2005, Scherpenisse-Gutter et al. 2009).

Figuur 1. Mannetje Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*), dat werd gefotografeerd nabij Nunspeet (Gelderland), 4 september 2012 (Foto: Jaap Bouwman).

Male Somatochlora arctica, photographed near Nunspeet (Gelderland), 4 September 2012.

Figuur 2. Beeld van de biotoop nabij Nunspeet, Gelderland (Foto: André Jansen).
Habitat at the new location near Nunspeet, Gelderland.

Hoewel het lastig te achterhalen is of het hier gaat om een nieuwe vestiging zijn er wel aanknopingspunten vanuit oude beschrijvingen van het gebied. Op 6 augustus 1959 werden op het Mosterdveen een aantal vegetatieopnames gemaakt en een algemeen beeld van de vegetatie geschetst (Glas et al. 1959). Glas et al. (1959) beschrijven op een aantal plaatsen de aanwezige hoogveenvegetatie met bulten en slenken met onder andere Lavendelheide (*Andromeda polifolia*), veel Witte snavelbies (*Rhynchospora alba*), Wrattig veenmos (*Sphagnum papillosum*) en Hoogveenveenmos (*S. magellanicum*). Aangezien een dergelijke vegetatie en structuur met bulten en slenken een geschikt voortplantingsbiotoop vormt voor de Hoogveenglanslibel lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat de soort wellicht nooit van de Veluwe is verdwenen, maar al die tijd onopgemerkt is gebleven.

Biotoop en begeleidende soorten

De ter plaatse aanwezige hoogveenbegroeiing lijkt geschikt als voortplantingslocatie voor de Hoogveenglanslibel. De mogelijke voortplantingslocaties behoren tot de Associatie van Gewone dophei en Veenmos (*Erico-Sphagnetum magellanici*) en de Associatie van Veenmos en Snavelbies (*Sphagno-*

Rhynchosporium). Er zijn bultvormende veenmossen zoals Hoogveenveenmos en Wrattig veenmos aanwezig en in de slenkjes bevindt zich volop Waterveenmos (*S. cuspidatum*). Deze slenkjes vol Waterveenmos vormen potentieel biotoop voor de larven van de Hoogveenglanslibel. Op de veenmosbulten staan soorten als Veenbloembies, Beenbreek (*Narthecium ossifragum*), Kleine veenbes (*Vaccinium oxycoccus*) en Lavendelhei.

In het gebied komen enkele andere kenmerkende libellensoorten voor van hoogvenen en vennen zoals grote populaties van de Venglazenmaker (*Aeshna juncea*), de Koraaljuffer (*Ceriagrion tenellum*) en de Tengere pantserjuffer (*Lestes virens*). Daarnaast komen de Noordse witsnuitlibel (*Leucorrhinia rubicunda*), de Venwitsnuitlibel (*L. dubia*) en de Gevlekte witsnuitlibel (*L. pectoralis*) in het gebied voor. Een waarneming van de Gevlekte witsnuitlibel betreft vermoedelijk een zwerver.

Kans op populaties op de Veluwe

Hoogveenachtige begroeiingen zijn uitermate schaars op de Veluwe. De Hoogveenglanslibel zal daarom hoe dan ook een schaarse verschijning zijn op de Veluwe. Toch is niet uit te sluiten dat er meer populaties aanwezig zijn. Zo zijn er op de Hoge Veluwe een aantal locaties

met geschikte veentjes, en ook in de omgeving van Epe liggen een aantal potentieel geschikte veentjes. Een aantal gerichte zoekacties eind mei of begin juni kan daar wellicht wat opleveren.

Jaap H. Bouwman

Unie van Bosgroepen

Postbus 8187

6710 AD Ede

j.bouwman@bosgroepen.nl

Literatuur

Bouwman, J.H. 2010. Twee nieuwe populaties Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) in Overijssel. *Brachytron* 13: 26-31.

Glas, P., E.E. v.d. Voo, H.J. Verhoeven & C.A. Bastiaanssen 1959. Excursierapport Mosterdveen.

Groeneweg, M., K. van der Veen & J. Schut 2005. Monitoring Mosterdveen in 2005. A&W rapport 727. Altenburg en Wymenga bv. Veenwouden.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Ruiter, E. 2005. Vondst van een populatie Hoogveenglanslibellen in Overijssel. NVL-Nieuwsbrief 9 (3): 5-6.

Scherpenisse-Gutter, M. C., E. Brouwer & P.J.M. Verbeek 2009. Beheerevaluatie Mosterdveen 2009. Evaluatie van een beschermd Natuurmonument. In opdracht van Provincie Gelderland. Natuurbalans-Limes Divergens BV, Nijmegen.

Wymenga, E., R. Jalving & J. Bell 2000. Monitoring van water, vegetatie en fauna in het Mosterdveen. De resultaten in 2000. Altenburg & Wymenga bv/Bell Hullenaar, Veenwoude.

Summary

Bouwman, J.H. 2014. *Somatochlora arctica* rediscovered on Veluwe after 75 years. *Brachytron* 16(1/2): 48-50.

On 4 September 2012 two males *Somatochlora arctica* were observed near Nunspeet, northern Veluwe, Gelderland. Only one observation on the Veluwe was known, at Deelensche Wasch, Hoge Veluwe, in 1939. Despite searches, no additional observations have been done and exuviae were found. The habitat at this location has been the same for a long time. Because of this it seems likely that a population is present. On the Veluwe only a small number of suitable peat areas are present. Therefore the chances of populations of *Somatochlora arctica* being present appear to be limited.

Samenvatting

Bouwman, J.H. 2014. Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) na 75 jaar weer gevonden op de Veluwe. *Brachytron* 16(1/2): 48-50.

Op 4 september 2012 werden twee mannetjes Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) waargenomen op een hoogveentje nabij Nunspeet, aan de noordrand van de Veluwe, Gelderland. Er was slechts een historische waarneming bekend van de Veluwe, namelijk op de Deelensche Wasch, Hoge Veluwe in 1937. Ondanks zoekinspanningen zijn nog geen vervolgwaaarnemingen gedaan of larvenhuidjes gevonden. Gezien de aanwezige biotoop, dat al lange tijd op deze locatie aanwezig is, lijkt de aanwezigheid van een populatie wel waarschijnlijk. Op de Veluwe zijn slechts enkele geschikte hoogveentjes te vinden, waardoor de kansen op populaties van de Hoogveenglanslibel op de rest van de Veluwe beperkt lijken.

Keywords: Odonata, *Somatochlora arctica*, Veluwe, Gelderland.